

a krónikások például a születések csökkenése miatt. Olvashatunk járásunk történelmi nagyságáról, *Szemere Bertalanról*, de ugyanekkor nélkülöztünk nagy íróinknak, a kritikai realista *Eötvös József* és *Gárdonyi Géza* tájhoz való kapcsolódásának részletesebb rajzát. Jó leírását kapjuk a magyar munkásmozgalom járási vonatkozásainak a szentistváni és a mezőnyáradí krónikákban.

Lényeges megállapítanunk, hogy a munkák a tartalmi mélység tekintetében igen változatosak, sokan csak az eseményeket írták le, statisztikai adatokat állítottak össze, de nem vontak le belőlük elegendő következtetést, nem végeztek elemző munkát. Egyben azonban valamennyien megegyeztek: a falu iránti szeretet és szülőföld iránti mély érzelem hatja át ezeket az írásokat és így vázlatosságukban is hű képét nyújtják a felszabadulás előtti évszázadok nehéz történelmének, a súlyos történelmi sorsnak, ugyanakkor azonban a felszabadulás utáni 30 év kulturális és gazdasági felemelkedésének is.

Néhány szó a jövő munkájáról!

A jövőben alaposabban támaszkodjunk a feltárt történelmi forrásokra, ugyanakkor adjuk meg a forrásmunka pontos címét és lelőhelyét is. Olvassuk a járás községeire vonatkozó eddigi történelmi irodalmat, és hű szemlélettel formáljuk meg a régi adatokból kikövetkeztethető népi életformát. Keressük fel a megyei levéltárat, olvassuk a tanácsházán található iratokat, a megyegyűlések és a plébániák jegyzőkönyveit, az egyházi anyakönyveket és a családi feljegyzéseket, a különböző újságcikkeket. Vonjuk be az iskolák honismereti és történelmi szakköreit, hasznosítsuk az ifjúság segítő munkáját. Használjuk fel a helybeli járási könyvtár bibliográfiai adatait is. De mindenekelőtt a jelen évtől kezdve vezessük községünk politikai, gazdasági és kulturális történéseinek *eseménynaptárát*. Minden község külön vezesse saját községének krónikáját, ne pedig a társközségekkel együtt. Minden fontos eseményt és történést jegyezzünk fel, így lesz a krónika történelmi forrás a jövő számára. Ha pedig egyik-másik krónika kiadásra kerül, akkor még egyszer vizsgáljuk át, tömörítsük, esetleg egészítsük ki az anyagot, de addig is, amíg ideig elérünk, az illetékes községi *népfrontbizottságokban* ismertessük a krónikákat, tudatosítsuk a község fejlődését, hogy minél szélesebb körben reflektálhasson népünk saját történetére. Ezzel fejlesztjük népünk politikai és történelmi tudatát is. Helyesléssel vettük tudomásul, hogy Mezőkeresztes a krónikáját több száz példányban kinyomatta és így közkinccsé tette.

Műveljük továbbra is a mezőkövesdi járás községeinek krónikáját, ezzel emeljük népünk közműveltségét, mert a krónikaírás korszerű forma szocializmust építő népünk mindennapi munkájának megőrkítésére. Ezzel fejlesztjük közéletiségét és szocialista hazája iránti szeretetét.

Dr. Papp Zoltán

Ünnepi közgyűlésen voltunk Ipolyságon, a CSEMADOK városi szervezeténél

Amikor a Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kulturális Szövetségének (CSEMADOK) ipolysági városi szervezete Petőfi születésének 150. évfordulója során, 1973 júliusában eljutott Szalkszentmártonba, nem gondoltuk volna, hogy a múzeum megtekintése után szoros testvéri kapcsolat alakul ki a CSEMADOK ipolysági szervezete és a Petőfi Emlékmúzeum Baráti Köre között. A látogatás után megérkezett *Rozsnyó József* barátunk — a CSEMADOK „mindenesének” — köszönő levele, s ennek végén ezt olvashattuk: „Zárszóban szerény tervünkről is szeretném értesíteni. Azt tervezzük, hogy a CSEMADOK felnőtt tagjai után ez év őszén szeretnénk egy magyar diákokból álló túrát Önökhöz elvezetni. Az Ipolysági Magyar Tannyelvű Gimnázium József Attila Irodalmi Színpada az idei Jókai-napokon Komáromban éppen a Petőfi nem alkuszik c. kompozícióval nyert szép díjat. Szeretnénk, ha ez év őszén egy háromnapos túra keretében a mi fiainkat, leányainkat is elvihetnénk Önökhöz, és Szalkszentmártonban az idézett műsört is bemutatnánk. Úgy érzem, ezzel hozzájárulhatnánk a jubileumi év sikeréhez.” Boldogan fogadtuk őket.

1973. november 30-án szalkiakkal teit meg a hajdani Petrovics-árenda vendégfogadó helyisége. Vagy nyolcvanán várták izgatottan az Ipolyságról érkező ötven tagú küldöttséget. Este 7 órakor a télelő fehérbe öltöztette a honfoglaláskori települést, Szalkszentmártont. A fehérség között pedig imbolygó fényáradat kigyózott a Petőfi-ház felé, s a sűrűn hulló hópelyhek egymásnak adták át a távolból érkező hangot;

„Kis lak áll a nagy Duna mentében...”, s egymásután érkeztek a vers sorai a dal szárnyán hozzánk, a jó öreg kocsmáros egykori ivójába. Ötven ipolysági barátunk érkezett égő gyertyával a kezében, s az ölelések és a koszorúk elhelyezése után az első ismerkedés a kemence melegénél történt. Rövid, kölcsönös üdvözlések után mi szalkiak százfelé akartuk vinni a barátainkat, hogy hajlékunkat megoszthassuk velük.

Másnap a kultúrházunkban folyt le az az előadás, ahol citeraszó mellett mutatták be a honti táj táncait, szólaltatták meg Petőfit, Radnótit.

Igy kezdődött... Azóta minden évben kölcsönösen visszük egymásnak a szívből fakadó dalokat, a megmentett táncokat. Résztvevői vagyunk egymás közgyűléseinek.

Igy jutottunk el az ipolyságiak ez évi, május 15-i meghívásához, melyet **Korpás Pál**, a Magyar Tannyelvű Gimnázium tanára, a CSEMADOK ipolysági titkára juttatott el hozzánk. Gépkocsival indultunk Ipolyságra. Reggel Parassapusztánál léptük át a határt, ahol a CSEMADOK helyi vezetői, névszerint: **Paulovics István** elnök, **Korpás Pál** titkár, **Pásztor István** (a CSEMADOK hosszú éveken át volt elnöke) és **Sinka Gyula** vezetőségi tag fogadott bennünket. Az üdvözlések után a családi hajlékokba vittek bennünket, majd a honti tájon gépkocsikkal eljutottunk Lévára, Százdra is.

Délután 6 órakor Ipolyság főterén, a hajdani honti vármegyeházánál gyülekeztünk az ipolyságiakkal együtt, hogy az ünnepi közgyűlés színhelyére vigyenek bennünket, a pár kilométerre lévő úttörőtáborba. Megérkezésünkkor szépen gondozott úttörőtábor rajzolódott ki szemünk előtt. A hat-nyolc személyes panelházak közül kinőtt nagyságával az ebédlő és a kultúrterem épülete, ahol kezdetét vette az ünnepi közgyűlés.

A szép számmal megjelent tagság előtt **Paulovics István**, a CSEMADOK ipolysági szervezetének elnöke emelkedett szólásra és nyitotta meg az ünnepi közgyűlést. Beszédében megemlékezett arról, hogy huszonhét évvel ezelőtt, amikor a Csehszlovák Kommunista Párt kezdeményezésére hozzáálltak egy kulturális szervezet megalakításához, végiggondolva a múltat, előre tekintve a jövőbe, szilárd alapokra fektették a felépítendő szervezet első tégláit. Huszonhét évvel ezelőtt az alakuló közgyűlésen — visszanyerve a polgári jogokat — arra tettek fogadalmat, hogy a CSEMADOK szervezete olyan kulturális, népművelő munkát szándékszik kifejteni a csehszlovákiai magyarok között, a Csehszlovák Kommunista Párt irányításával, mely elősegíti nemzetek és nemzetiségek surlódásmentes együttélését. Hogy e békés együttélés feltételeinek megteremtése érdekében őszintén feltárják, megismerjék a közös történelmi múltat minden hibájával és erényével együtt.

A CSEMADOK a szocialista hazafiságra nevelte a csehszlovákiai magyar dolgozókat és hogy jó eredménnyel, erre sok példát hozott fel. Ezután szeretettel köszöntött bennünket, szalkszentmártoniakat, névszerint **Fodor Benjámin**t, múzeumbaráti körünk vezetőségi tagját — a CSEMADOK tiszteletbeli tagját —, **L. Tóth Józsefet**, **Fodor Lajos**t, múzeumbaráti köri tagjainkat és **Majsai Károly**t, a Petőfi Emlékmúzeum igazgatóját — a CSEMADOK tiszteletbeli tagját.

Nekünk, akik Petőfi szülőföldjéről érkezünk Ipolyságra, tetszett, hogy nagy költőnk életútját ma is kutatják. Örömmel hallottunk arról, hogy az ipolyságiak nemcsak a honti táj szépségére büszkék, de büszkék arra is, hogy nagy költőnk a múlt század elején nem egyszerű utazta végig e tájat, jövet és menet az Alföld és Selmecbánya között. Szeretettel ápolják a nép ajkán fennmaradt emlékezőseket, miszerint ott, ahol

ma a legmodernebb berendezés tölti naponta az üvegek tízezreit a híres szalattnyi savanyúvízzel, ott állt valaha a savanyúvíz forrás mellett az a csárda, ahol Petőfi többször megpihent, sőt el-elnézegette nemes Hont vármegyei urainak mulatozásait is. Bővült ismeretünk, amikor megtudtuk, hogy áll még a másik, a híresebb csárda, a „Patkós” nevű, Hontszer és Terény között, amelynek ivójában — a hagyomány szerint — költőnk egy-két verse is napvilágot látott. Hozzátehetjük: igaz, az irodalomtörténet erről mit sem tud, de halálos véték lenne a hagyomány helyi varázsát szétszakítani. Hálásak voltunk azért is, hogy Ipolyságtól távolabbra is tekintve, elvittek bennünket Selmechányára, amely a maga adottságával, szlovák—német—magyar hagyományával, a szűk utcákkal és a régi épületekkel ugyancsak őrizi a világszabadság költőjének emlékét.

1913. szeptember 1-én indult meg Hont vármegye székvárosában a gimnáziumi oktatás, amely kisebb megszakítással állandóan működött, s most érkezett fennállásának 63-ik évfordulójához. Az Ipolysági Magyar Tannyelvű Gimnázium és a CSEMADOK Ipolysági Városi Szervezete közös fenntartásában működik a József Attila Irodalmi Színpad, amely az anyanyelv hű ápolója, 1963 szeptemberében, az akkor nemrég Ipolyságra került fiatal magyar szakos tanár kezdte szervezni, és pedig nagy sikerrel. A Komáromban megrendezésre kerülő Jókai-napokon évről-évre díjazást, helyezést érnek el. Azután részvétel és kitüntetés az Irodalmi Színpadok Országos Szemléjén, Balassagyarmaton; visszafojtott lélegzet és szünni nem akaró taps Szalkszentmártonban. De mindezen túlmenően, szerintük az a legnagyobb siker, hogy tizenhárom évvel ezelőtt az Irodalmi Színpad előadásain a húsz fős hallgatóság rekordnak számított; 1972-től viszont Ipolyság új kultúrterében ugyanennek a színpadnak az előadásaira átlagosan több mint négyszázan voltak kíváncsiak. 1973-ban a Petőfi Sándor ünnepi ciklust meg kellett ismételni, mert olyan nagy volt az érdeklődés. Az együttes megalapítója, szervezője, rendezője — és kiváló szereplője is — Vas Ottó gimnáziumi tanár, aki az elmúlt tizenhárom év alatt éjt nappallá téve munkálkodott, hogy a magyar anyanyelvnek, kultúrájának lelkes hirdetőket, önzetlen apostolokat neveljen.

A hagyományápolás másik területe a népi tánc. Ebben *Sinka Gyuláné Bielek Mária* és *Mérész Matild* végeznek áldásos munkát a Magyar Tannyelvű Mezőgazdasági Műszaki Középiskola tanulói körében. Gyűjtésük gazdag, táncolják a különböző tájjellegű táncokat, így a kelet-szlovákiai Nagybód községben felvett leánykarikázót és a honti táj közepén lévő Deménd község párostáncát is.

Szép vonás az is, hogy mivel Ipolyság nagyobb, erősebb szervezettel rendelkezik, kulturális tevékenységükhöz kapcsolva segítik a százdíjak munkáját. Az Ipolyságtól 16 km-re lévő Százd zenekarának tagjai — vezetőik idős *Kozák Gyula* és *Pénc Antal* — Szalkszentmártonban is előszedték a citerákat. Bizony bámulva hallgattuk az ősi magyar pengetős hangszereken felcsendülő szép magyar dalokat, s a szlovák nép kertjének legszebb virágait is.

Nehéz lenne e rövid írásban elmondani mindazt, amely az ipolysági CSEMADOK-szervezet sokrétű és eredményes munkájára jellemző. Csak pár képet villantottam fel. S amikor az ünnepi közgyűlés után a gazdag vacsorára került a sor, a koccintások után pedig a dalokra terelődött a szó, nemes versengés alakult ki Hont és Bács-Kiskun megye között. Ipolyság részéről *Hajdú Ferenc* idézte a már-már majdnem elfelejtett régi dalokat, részünkről válaszként újabbak jöttek *Fodor Benjámín* és *L. Tóth József* tolmácsolásában. S amikor hajnali négy óra felé végéhez ért a minden széppel telített gazdag ünnepi közgyűlés s elindulva, Petőfi örök szép versét — Kis lak áll a nagy Duna mentében... — kezdtük énekelni, mintegy refrénként verődött vissza hozzánk két fiatal szlovák éneke:

Maly dom tam, pri Dunaji vel'kom,
Ó jak drahy mi ten domček cel'kom,
Slzami mi zajde zrak sa zatmi
Kol'ko ráz len zide na pamät' mi ...

Kérdőzködésekre tudtam meg, hogy a két fiatal szlovák fiú a Garam felső folyásáról való, Breznóbányáról, s hogy *Ország Pál*, azaz a szlovákok nagy Hviezdoslavja mily szeretettel fordította szlovákra Petőfi műveit és mennyire ismerik a megzenésített verseket is.

Másnap, amikor újból ott voltunk az országhatáron, gazdag élmény birtokosaként integetünk vissza távolodó gépkocsinkból búcsúztató barátaink felé.

Viszontlátásra, Szalkszentmártonban!

Majsai Károly